

Az Országos Erdészeti Egyesület azon tisztelt tagjait, kik tagsági illetekeiket még nem fizették le, ismételten van szerencsénk felkérni, hogy esedékes tartozásaikat az Országos Erdészeti Egyesület pénztárába (V. kerület, Alkotmány-utcza, 12. sz.) minél előbb beküldeni sziveskednének. — Budapest, 1886. október 15-én.

A titkári hivatal.

Különfélek.

Felhívás az erdőbirtokosokhoz. A nagyméltóságú földmívelési ministerium ez évi 48.878. szám alatt következő felhívást intézett az ország erdőbirtokosaihoz :

Azon erdőbirtokosok, kik az 1879. évi XXXI. trv.-czikk 165. §-ában megjelölt kopár és futóhomokterületeken a jövő 1887. évben erdősiteni szándékoznak s e czélból az állam részéről csemetékben ingyen részesülni kívánnak, felhivatnak, hogy ebbeli, a rendelkezésre álló csemetemennyiség határaig s a jelentkezés sorrendje szerint teljesíthető kérelmüket annak megjelölésével, hogy mely község határában, hány kat. hold nagyságú, mely talajnemhez tartozó területet mely fajból álló és hány éves csemetékkel óhajtanak beültetni, s továbbá, hogy a csemeték mily czim alatt, mely vasuti állomásra s a következő tavaszon avagy őszen lesznek-e küldendők, a folyamodó lakhelyének pontos megjelölése mellett, legkésőbb folyó évi december hó végéig ezen miniszteriumnál adják be s azt, hogy a kérdéses területnek közgazdasági szempontból való beerdősítése szükséges, akár az illető közigazgatási erdőszeti bizottság elnökének, akár a kir. erdőfelügyelőnek íratával igazolják.

A csemeték árát s azok csomagolási költségét az országos erdei alap fedezi, míg azoknak gyorsárúk szerinti szállítási díját, melyre nézve a hazai vasutak mérséklést engedélyeztek, az átvétel alkalmával a jelentkezett erdőbirtokos viseli.

Figyelmeztetnek az illető erdőbirtokosok, hogy a kérvények benyújtására megszabott határidő megtartása, valamint fennebb megjelölt adatok szolgáltatása és az erdősités szükségességének igazolása úgy a kérelem lehető figyelembe vétele, mint a csemetéknek kellő időre való megküldése érdekében elkerülhetlenül szükségesek.

Budapesten, 1886. október hó 1-én.

*A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi
magyar királyi ministerium.*

(—á—é—) **Fiatal fenyőcsemeték lehangozása.** Egyik bremhofi csemetekertben a múlt év őszén elfeledtek a fiatal vörösfenyő felfagyása ellen óvó intézkedéseket tenni, s mint-hogy a tél nagyon sok hóval köszöntött be, az utánpótlás ez irányban nem volt megtehető. Ennek következtében a csemeték tavasszal nagyon sok csemeteágyban a földből teljesen kihúzva találtattak, mit a fagy idézett elő. A csemetéknek iskolázása igen költséges lett volna; a csemeték tövének feltöltése, helyesebben berostálása sem segített volna már többé teljesen, mert a földdel való behintésnek, a csemeték állása szerint, hol igen magasan, hol igen alacsonyan kellett volna történnie, s ennek gyakorlati végrehajtása nem mutatkozott teljesíthetőnek. Ily körülmények közt a találékony kezelő az ágyakat gyp-hamuval megfelelő magasságban behintette, s azután könnyű kerti hengerlővel meghengerelte. Ez eljárásnak eredménye igen kedvező volt: a vörösfenyő csemeték gyökerei ismét talajba jutottak, s a csemeték mai napig is teljesen egészségesek. Ugyanezen eljárás hasonló eredménnyel ismételtetett idei erdei fenyőcsemetékkel, melyeket késő fagyok húztak ki a talajból.

Rüggubacs a tölgyön gyümölcs-gubacs képeben. Mayr Gusztáv „Die mitteleuropäischen Eichengallen in Wort und Bild“ czimű munkájában a tölgyek gubacsait a fa részei szerint

a következő csoportokba foglalja: gyökérgubacsok, kéreggubacsok, rügy-, levél-, barka- és végre makk-gubacsok.

Illés Nándor főerdőtanácsos ur egy Szlavoniából eredő tölgygubacsot adott vizsgálat kedvéért, mely épen e felosztást tekintve, nevezetes. Csinos gubacs ez, a külseje ragadós, fénylős, sárgabarna színű, mintegy tölcser alakú, de a tölcsernek csurgója, azaz csöve nincs, ennek a helyére egy kis, fogas szélű tányérka vagy paizs nő, még pedig úgy, hogy a színe (üressége) ellenkező irányban van a tölcser öblével, vagyis mintha két csövetlen tölcser-t hegyes végével tennénk össze, egy nagyobbat és tágasabbat egy kisebbel és sekélyebbel. A gubacsnak alaprésze (nagyobbik tölcser) t. i. sokkal nagyobb, mint a sekélyebb paizs.

Ennek az enyves gubacsnak a külseje tehát nagyon characteristicus s Mayr-nak idézett művében könnyen megtalálhatni. A 19. l. *Cynips glutinosa* Gir. var. *mitrata* néven ismerteti s a III. táblán, 21. sz. c jelű képen le is rajzolja. Ugyan az a gubacs ez, melyet Dietz Sándor az „Erdészeti Lapok“-nak 1882. évfolyamában, a 488. lapon említ, sőt szükségtelenül forma minor-nak is elnevez.

Mayr képén a nagyobbik tölcser-alak széle a tápláló ágat majdnem körül fogja, a mitra vagyis süveg pedig (a miről az alfajt, varietast elnevezték) mintegy kis korona látszik a tölcser hegyes végén, nem terül úgy ki fogas szélű tányérka módjára, mint a szalvoniai gubacson.

Mayr a *Cynips glutinosa* varietas *mitratát*, vagy talán helyesebben mint külön fajt, *C. mitratát* a rügygubacsok közé sorozza, erről győz meg az idézett kép is. A mi gubacsunk azonban, mely a Mayr rajzával, a mi a dolog velejét illeti, jól megegyezik, határozottan gyümölcs-gubacs. A gubacsnak nagy tölcserjében t. i. egy tölgy-

nek rövidke, mintegy 7 mm hosszú gyümölcskocsánya (csoma) látható, rajta két, fiatalabb makkcsésze van, az egyikben a fiatal makk is látható. A gubacs tölcsérjének az alja a fiatal gyümölcscsel összenő, a kocsánon levő makkcsészék a tölcsérben mozdulatlanok, tehát kétségtelen, hogy a süveggubacs a gyümölcsből ered, azaz, hogy makk- vagy gyümölcsgubacs, nem rüygubacs.

A mi *Cynips mitratá*-nk, vagyis süveges gubacsunk, mint említém, a dolog velejét tekintve, Mayr rajzával megegyező, nem hinném, hogy tőle elválasztható. Paszlavszky József is a *C. mitrata*-ra ismert benne. A mi példánk azért nevezetes, mert nem rügyből keletkezett, a mint a *C. mitratá*t közönségesen ismerik, hanem a tölgynek gyümölcsrészeiből.

Mayr azt mondja, hogy az ő var. *mitratá*-ja belsejében nincs üresség, hogy barnás-piros, s csak körülbelől 1 cm átmérője van, tehát valami eltérés mutatkozik a *C. mitratá*-nak a rügyön és makkon való megjelenésekor. A mienk szélének több mint 2 cm átmérője van, sötétebb faszínű, sárgás-barna és határozottan tölcsér alakú, mert a fiatal makk kurta füzérje benne van s ha a tölcsért leborítjuk, a kurta makkfüzért, melynek csúcsa a mitra felé van, egészen eltakarja. A paizs hosszabb átmérője 11 mm.

A színbeli és nagyságbeli különbség a *C. mitrata* rügy- és gyümölcs-gubacs között nem tetemes, elvégre a Mayr *C. mitratá*-jának is lehetett valamely sekély üressége vagy öble, mert Mayr maga is mondja, hogy az ő gubacsának az alja laposan kiterül, de az ághoz többnyire úgy hozzá simul, úgy átfogja, hogy a széle tetemesen befelé görbül. Különben tölcsérnek tekintve, sokkal laposabb, mint a mienk, azért az öble is jobban elenyészhetett.

Nevezetes különbség tehát a *Cynips mitrata* rügy

gubacsa és makkgubacsa között nincs. Nevezetes, hogy ugyan az a gubacs rügyből is, makkból is keletkezhetik.

Ez a körülmény mindenesetre figyelemre méltó, de könnyen megmagyarázható. Végre a virágrügy vagy bimbó is csak rügy, a tölgynek termővirága pedig külsőleg rügyalaku. A rügygubacs tehát virágrügyön, a tölgynek bimbóján is képződhetik, s végre makkgubacs lesz belőle.

Ha tehát Mayr-nak a rügy- és makkgubacsok megkülönböztetése gyakorlati szempontból czélszerű is, a szlavóniai gubacs megczáfolja azt, hogy ez a különbség természetes, valamint tudományos tekintetben is fennmaradhatna. Ha a rügy- és makkgubacsok csoportját czélszerűségből külön hagyjuk is, de megjegyzendő, hogy rügygubacs és gyümölcs-gubacs között élesen elválasztó különbség nincsen.

Hogy a *Cynips mitrata* rügygubacsa makkgubacs könnyen lehet, abból is láthatni, hogy némelykor nyáron, a mocsártölgy makksészéje helyén valóságos rügyek vannak, vagy ez a rügy a gyümölcs-kocsánon kifakad és lomb lesz belőle, a mint én azt Szerém megyében Cserevizen, emezt pedig Zágráb körül láttam.

A forma minor-ra („Erdészeti Lapok“ 1882. p. 488.) végre azt jegyzem meg, hogy erre a névre csak akkor lenne szükség, ha Mayr-nak *c*-vel jelölt képét a *d* jelütől nagyon kitüntetőleg még harmadik vagy pl. *Cynips glutinosa* var. *mitrata* f. *minor* jelöléskor még negyedik névvel is akarnók megkülönböztetni, a *c*-t mint forma minor-t, a nagyobb paizsu *d*-t pedig mint forma maior-t.

Ámde ez a különbség fölösleges, mert a forma minor a *c* typussal megegyező és ezért a *Cynips mitrata* jelzésen kívül semmi más névre nem szorul, míg a *d* kép, mint nem typus, hanem nagyobb paizsu eltérés var. maior maradhat. A Dietz-féle minor név onnan ered, hogy ő a megnevezetlen

d eltérő alakot tekintette typusnak, a typust pedig szükség-telenül *b*) minor-nak nevezte.

A mi *Cynips mitrata* makkgubacsunkban lévő gyümölcskocsánon a szőrezet felismerhető, s a makkcsésze pikkelyei is *Quercus lanuginosá-é*hoz (pelyhes tölgy) hasonlítanak, azért azt hiszem, hogy a *Quercus Tommasinii*-n Kotschy, azaz a füzéres gyümölcsu *Qu. lanuginosá-n* Lamarek képződött. Dietz azt mondja, *Qu. sessiliflora*, de azt hiszem nehezen az. A gubacsot különben én leveles ágon nem találtam. Szerém megyében vigyáztam, de nem leltem.

Hazánk természeti viszonyaiban sok dolog máskép van, mint a német könyvek megalapították, azért kell terményeinket önállóan kutatnunk s az idegen munkák lidércnyomásától függetlenül feldolgoznunk.

Borbás Vincze.

(*To*) **Sajátságos gyökérképződés.** A zürichi parkban egy 35 éves libanoni czédrus áll, a mely egész 1880-ig igen szépen növekedett; az 1879/80. évi rendkívüli hideg télen azonban csúcsa s néhány oldalága elfagyott. Az elfagyott csúcst és ágakat ennél fogva le kellett metszeni. Később azonban kitűnt, hogy a fagy a törzsnek is ártott, a mennyiben annak 25 cm. átmérőjű alsó részén a kéreg, a kerület feléig, elszáradt. Ez elszáradt rész felett az új évgyűrűk forradáshoz hasonló erős dudorodást képeztek, a mely dudorodásból sűrű gyökérszálak nőttek ki s az elszáradt kéreg alatt egész a földig nyúltak le, sőt a talajba is behatoltak. Ezt csak a múlt télen vették észre, a mikor az elszáradt kéreg, mely az új gyökereket eltakarta, levált. A törzs alsó részét, nehogy az új gyökerek elszáradjanak, sűrű farácscsal vették körül, a farács és fatörzs között lévő ürt pedig jó földdel töltötték meg, a mi oly jótékonyan hatott a fa növekvésére, miszerint most már bizton lehet remélni, hogy a fa a fagy-

okozta kárt teljesen ki fogja heverni. Schweiz. „Zeitschrift f. d. Forstwesen“ 1886. III.

(—á—é—.) **A luczfenyőnek dugványok által való tenyészése.** Általánosan ismeretes, hogy a tűlevelű fák dugványozás utján is szaporíthatók. E tekintetben az Erdészeti Lapok 1884. évi augusztus havi füzetében Pető szaktársunk közölte volt Niemetz Ferencz virág- és diszcserje kereskedőnek a fenyőfélék több családja dugványaival tett sikeres kísérleteit, leírván egyszersmind a dugványozásnál követendő eljárást; a mult évi budapesti országos kiállításon pedig rendkívül szép, dús gyökérzetű jegenyefenyő dugványokat láttunk, melyeket a zsarnóczai m. kir. erdőhivatal állított ki. Arról azonban egyáltalában nincs tudomásunk, hogy ily dugványokból a vágási kort elérő egészséges szálfák, s illetve erdők is nevelhetők. Mert a tett dugványozási kísérletekről szóló tudósítások eddigelé csak a dugványok megfogalmazásáról, s legfeljebb azután még néhány évi időről beszélnek. Ez pedig nem ad elég biztatást arra, hogy a dugványozást mint erdősítési módot erdők nevelésére nagyobb területeken sikeresen alkalmazzuk.

Ennek daczára érdekesnek tartjuk az alábbi, e tárgyban irt értekezést, azon nagy fontosságnál fogva, melyet akkoriban a dolognak tulajdonítottak, t. olvasóinkkal közölni. Az érintett közlemény, melyet t. szaktársunktól, Barlay kezelő főerdész úrtól vettünk, a beküldő ur nézete szerint a harminczas évek végén, vagy a negyvenesek elején küldetett meg a kincstári kezelő erdőtiszteknek további kísérletek tétele végett. A netán tett kísérletek eredményéről azonban nincs semmi tudomásunk. A kérdéses közlemény szövege a következő:

„Die Verhandlungen des Vereines zur Beförderung des Gartenbaues in den königlichen preussischen Staaten“ (19. Lieferung, Seite 296) czimű folyóirat Feuerstock straniczi

főerdész úrnak a következő közleményét tartalmazza, mely bizonyára felkölti valamennyi kezelő erdőtisztnek érdeklődését:

Az 1825. évtől kísérleteket tettem a túlevelű fáknak dugványozás útján való nevelésére, melyek közül a luczfenyővel (*pinus picea*) tett sikerült is. Itt a következőleg jártam el: az előlirt év márczius havában a szaporításra kiszemelt luczfenyőfákról 18 hüvelyk hosszúságu, 4 évi hajtással bíró ágakat vágtam és félhosszuságban a mellékágakkal együtt a földbe dugtam. Juniusban észrevettem, hogy dugványaim nőni kezdenek. A következő évi növekvésből látni lehetett, hogy a dugványok egyenes fává törekszenek nőni; a csúcsok 4 hüvelyk hosszú hajtásokat bocsátottak, melyek a következő évben 6—7 hüvelyk hosszúra fejlődtek.

Ámbár ezen dugványokat az 1830. és 1831. években a nyulak majdnem teljesen, s annyira lerágták, hogy én életben maradásuk iránt is már kételkedtem, ennek daczára tavasszal a lerágott ágak alatt fiatal hajtások képződtek, s a dugványok most már ismét fákká fejlődnek, melyek közül a legnagyobb 3 láb 9 hüvelyk, a többiek pedig 2' 4—6'' hosszúak; részemről örültem, hogy az 1825-ből keletkező dugványok (számszerint 14 drb) valamennyien tenyésznek.

A következő években fiatalabb, két-három évi hajtással bíró luczfenyő-ágakkal tettem kísérleteket, melyek ismét sikerültek. Még 6—8 hetes fiatal hajtásokat is alkalmaztam dugványokul, melyek most már fákká fejlődnek. Ezeket az oldalhajtásokat az ágakról nem vágtam, hanem letörtem, úgy hogy a megelőző évben képződött rügyek, melyekből keletkeztek, egy darabka régebbi fával együtt, rajtuk maradjanak. Fiatal, körülbelől 8 hetes hajtásokkal úgy is tettem kísérletet, hogy régi fát nem hagytam rajta, s ezek közül több nőni is kezdett. Minthogy azonban ezen kísérletek még csak nem régiben tétettek, az eredmény még bevárandó.

Mindezen dugványok az első évben nem bocsátottak gyökeret, hanem e helyett gyanta-dudorodások képződtek, melyek a következő évben gyökereket eresztettek és ezek a rákövetkező években tovább fejlődtek.

Mindezen és más kísérleteim közben tett tapasztalataim arról győztek meg, hogy a dugványoknak leginkább némi kevés agyaggal vegyített homoktalaj és (legalább az első évben) beárnyékolás felel meg. Természetes kövérséggel bíró, vagy trágyázott talaj egyáltalában nem volt megfelelő; a növekvés rossz és satnya volt, s a legtöbb dugvány elszáradt.

A dugványoknak földbe rakása után fűvet, vagy apró erdei- vagy luczfenyő galyakat raktam megfelelő magasságban — egész 4''-ig — a dugványok körül, hogy a kiszáradástól megóvjam, mi sikerült is.

A legelőször telepített dugványok közül néhányat három év múlva kiültettem, s bizton állithatom, hogy azok közül egy sem pusztult el, s sokkal szebben növekednek, mint más, magról nevelt és gumóstól elültetett csemeték.

Ez a mód kitűnőnek mutatkozik ültetvények telepítésére; különösen tisztások, sziklás és hegyes helyek beültetésére biztosabbnak látszik, mint a maggal való vetés, mert e helyeken a fagyok s más csapások gyakran kedvezőtlenül hatnak. Reméljük, hogy ezen eljárással teendő további kísérletek ezen erdő-ültetési módnak mind több és több előnyét tüntetik ki a közönséges vetéssel szemben. Különösen a több évi növedéknyerés biztosan elérhető lesz, ha a tapasztalat folytán ezen telepítési módnak az erdőben nagyban való alkalmazása költsége tekintetében is elfogadhatónak bizonyul.

Én a dugványozásra márczius, augusztus, szeptember és október hónapokat kiválóan kedvezőknek találtam; kedvező időjárás mellett még novemberben, sőt decemberben eszközölt dugványozás is jó eredményre vezetett, ha csak fagy nem

volt. Hogy vajjon a többi bel- és külföldi túlevelű fanemeknek ezen mód szerint való megtelepítése előnyösen eszközölhető-e? arra nézve elhatároztam, hogy gondos kísérleteket teszek, s az eredményeket lelkiismeretesen közlendem.“

Ennyiből áll a közlemény, fölösleges is talán megjegyeznünk, hogy nem minden állításával értünk egyet.

(I.) **A kendermag bogárról.** A „Rovartani Lapok“ májusi füzete arról tesz említést, hogy a kendermag bogárt (*Peritelus familiaris* Boh) kártevéséről eddig csupán a nagykőrösi és kecskeméti szőlőkből ismerjük.

Nekem volt alkalmam kártékonyságáról egy ákáczcsemetekertben meggyőződni, s ezt „A futóhomok megkötése, befásítása és használata“ című munkám 61. lapján közöltem is.

A kenderke bogár rendszeren a faiskolák fiatal csemetéit, a szőlő és gyümölcsfák hajtásait rongálja; az ákáczcsemetekertben 1884. év tavaszán figyeltem meg; ugyanis a Szabadka város közelében telepített, mintegy 12 kat. holdnyi faiskolában, az ott kiültetett s 15 *cm*-re megcsonkított ákáczcsemetét a kenderke bogár igen megrongálta. A rongálást arról lehetett észrevenni, hogy a csemeték törzsecskéi felülről lefelé rohamosan elkezdettek száradni. Miután a városi erdész a rágás minőségéről felvilágosítást nem tudott adni, magam fogtam annak megvizsgálásához. Ott a hol kenderke bogarat munkában láttam, a földre hasaltam s először szabad szemmel, azután pedig loupèval kísértem munkáját. Ez pedig következőleg történt. Hosszu ormányát a bogár bedugta az akác rüggyödrébe s az ott készen lévő finom levél és hajtás képződményeket (a tenyésző kúpot) tisztára kifalta, illetve lerágta. A növény ezen a ponton ennek folytán megszűnt érintkezni a levegő tápláló anyagával, s a törzsecske a legközelebbi alsó rüggyig elszáradott. A bogár meglehetősen falánk,

és szopora voltánál fogva nagy kárt tesz. Ez esetben vagy 8 holdnyi ákáczcsemetét rongált meg.

Az orvosszer az volt, hogy a csemetéket egészen többől (földig) levágták, minélfogva azok a földalá került rügyekből ismét kihajtottak és szép, s a következő tavaszon kiültethető csemetékké váltak.

Részemről pusztítására legjobbnak tartom a baromfit, kiváltképen a pulykát és még inkább a gyöngytyukot, a mely fürge és nem kaparászik; ezek a királyhalmi m. kir. erdőőri szakiskola (Szeged város határában) nagyterjedelmű csemetekertjeiben (20 kat. hold) a mult évben igen jó eredménnyel alkalmaztattak a kenderke bogár pusztítására.

(*Tm*) **A gépszijak meglágyítására**, azoknak valamely zsiradékkal való megkenése van általános gyakorlatban. Egy tapasztalt gépész azt ajánlja, hogy a portól letisztított gépszijakat nedvesítsük meg s csak azután kenjük be zsirral, ha jól átnedvesedtek.

(*Kon.*) **A bükkfának egy újabb alkalmazása.** Az „Oesterreichische Forstzeitung“ szerint Amerikában legujabban üzleti jegyek készülnek bükkfából. Célja ezeknek figyelmet kelteni és az annonce-ot a papirkosárbakerülés veszélyétől megóvni. A jegyeken az illető gyári cég neve és a szöveg plasztikus és helyenként 4 mm magas betűkkel van kiírva. E jegyek akként készülnek, hogy az erre a célra előkészített vékony falemez előbb gőzben megpuhíttatik és a szöveg azután erős nyomás segítségével fémmintákban állíttatik elő rajta.

Változások az erdészeti szolgálat körében. Zachár József főkapitáni erdészjelölt a zirczi apátság csőrötneki gondnokságához erdészszé neveztetett ki.